

SAVETI ZA ZAŠTITU DECE NA INTERNETU

Praktični vodič za roditelje

Дигитална
Заједница

SAGA

A NOVENTIQ Company

otpbanka

SAVETI ZA ZAŠTITU DECE NA INTERNETU

Praktični vodič za roditelje

Дигитална
Зједница

IZDAVAČ

Digitalna zajednica

TEKST

Branislav Sarić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Filip Marinković

FOTOGRAFIJE

Pexels, Unsplash, Pixabay, Freepik, Shutterstock

TIRAŽ

3000

NOVEMBAR 2023.

Dragi roditelji,

Svesni smo svakodnevnih izazova sa kojima se suočavate. Razumemo da često morate postati pravi stručnjaci za različite tehnologije da biste adekvatno zaštili svoju decu. Mnogi od nas se susreću s potpuno novim i zbunjujućim digitalnim okruženjem, što ponekad dovodi do kompromisa u situacijama gde to ne bi trebalo da bude slučaj, ostavljajući decu da se samostalno snalaze u digitalnom lavirintu.

Kao organizacija koja je okrenuta digitalnom sektoru odlučili smo se da napravimo brošuru napisanu jednostavnim jezikom koja će vam pomoći da bolje razumete i savladate tehnologiju, omogućujući vam da postanete eksperti u zaštiti online aktivnosti vaše dece.

Ovo je samo mali doprinos Digitalne zajednice u nameri i želji da napravimo odgovorno i sigurno društvo za našu decu. Koristimo priliku i da se zahvalimo svim partnerima koji su dali svoj doprinos za izradu i štampu brošure.

Дигитална
Зједница

sadržaj

Uvod

5

Legenda pojmova

11

Važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku kontrolu i zaštitu dece na internetu

43

Dodatne aplikacije koje vam omogućavaju kontrolu nad telefonom deteta

50

Podešavanja roditeljske kontrole unutar same aplikacije koje dete koristi

60

Podešavanja i ograničenja na Wi-Fi (bežičnom) ruteru

64

Ariel Phone – Telefon namenjen deci

68

Korišćeni izvori i literatura

71

Reči partnera

75

uvod

5

Legenda pojmova

11

Važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku kontrolu i zaštitu dece na internetu

43

Ovaj vodič namenjen je svim roditeljima čija deca tek kreću da koriste internet, ili ga koriste intenzivno određeno vreme. Vodič će vas upoznati sa osnovnim pojmovima koji spadaju u svakodnevni internet rečnik, vrstama društvenih mreža, dobićete informacije o rizicima na internetu i naposljetku bićete upoznati sa osnovnim metodama zaštite dece od rizičnog sadržaja na internetu.

Borba sa problemom nasilja na internetu se može odviti na nekoliko različitih načina i upotrebom niza različitih metoda, naročito kada se u obzir uzme uzrast deteta. Potpuna zabrana korišćenja interneta nije preporučljiva, jer ćete na taj način izolovati dete iz svoje vršnjačke grupe i onemogućiti mu uživanje u korisnim aspektima interneta. Ograničavanje vremena na mreži može biti efikasna mera, ali samo kroz dogovor sa detetom.

Prvi korak je razgovor sa detetom, i u okviru njega važno je saznati šta je tačno detetu važno kod interneta i šta ga tačno interesuje i privlači u onlajn svetu. Ukoliko imate mlađe dete, poželjnije je da roditeljska uloga bude posrednička. Važno je da kao roditelj imate uvid u sadržaj kojem je dete izloženo na internetu, i da pravovremeno reagujete i odredite granice.

Kada je ova tema u pitanju i vi i vaše dete ste u isto vreme i mentor i učenik. Važno je detetu priznati autonomiju da je tehnološki pismeno i da se u digitalnom svetu bolje snalazi od vas, zato saslušajte svoje dete i reagujte kroz dogovor sa njim!

Kod mlađe dece (od predškolskog uzrasta do 12 godine), tehnološko posredovanje može da donese dobre rezultate (korišćenjem aplikacija koje mogu da ograniče sadržaj i količinu vremena, kao i putem rutera za bežičnu mrežu). Naravno, ovo se obavlja uz razgovor, dogovor i slušanje detetovih potreba.

Kod starije dece (starijih od 12 godina), socijalno posredovanje ipak donosi više rezultata. Tehnološki alati ne predstavljaju problem starijoj deci, koja su

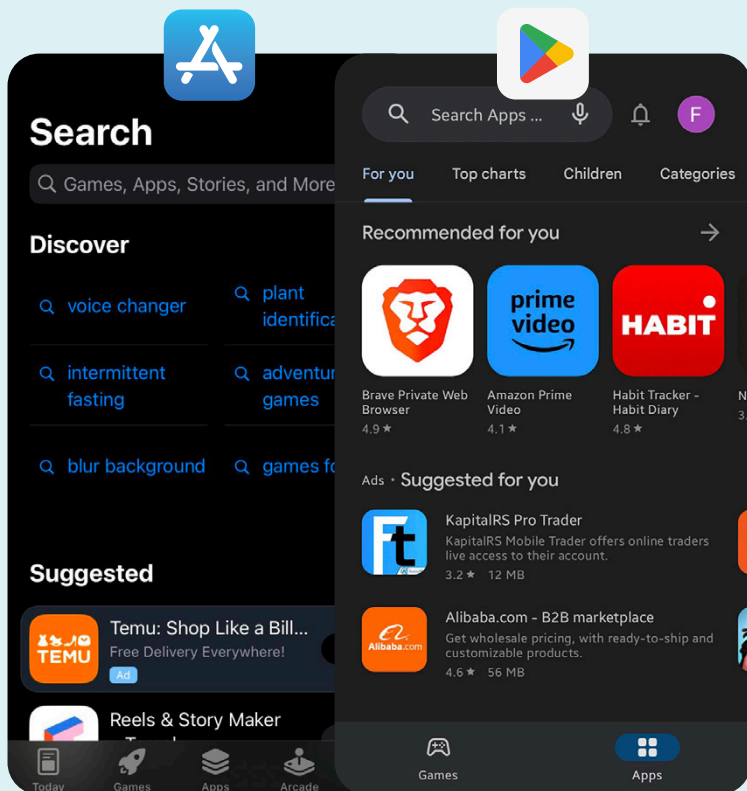
izuzetno tehnološki pismena, pa se zato preporučuje razgovor i dogovor, slušanje kao i objašnjavanje rizika na internetu, ali i ohrabrenje dece da takve sadržaje prijave ili da spomenu da su pretrpele nasilje. Zajedno napravite pravila, koja će u obzir uzeti detetove potrebe sa ciljem zaštite od rizičnog sadržaja!

Ova brošura nastala je kao rezultat istraživanja relevantnih izvora i literature na ovu temu, kao i testiranja alata koje možete da iskoristite u svrhu zaštite svoje dece. U njoj su prisutne i dodatne informacije, uz pomoć kojih ćete moći da se više informišete oko određenih aspekata borbe protiv ovog problema. Ohrabrujemo vas da istražujete i sami, i kroz razgovor sa svojom decom!

Većina aplikacija koje ćemo spomenuti u brošuri mogu se preuzeti preko Gugl prodavnice (Google app store) potpuno besplatno. Ukoliko imate Android uređaj (Samsung, Huawei, Xiaomi, Motorola, Lenovo itd.) već imate ugrađenu ovu aplikaciju na svom telefonu.

Ukoliko imate Ajfon IOS (Apple iPhone) uređaj, isto možete učiniti putem App Store-a na svoj uređaju.

Uvod

5

legenda pojmovna

11

Važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku
kontrolu i zaštitu dece na
internetu

43

Korišćeni izvori i literatura

71

Šta su uopšte društvene mreže?

Skup aplikacija i vebajtova koji služe za komunikaciju, druženje i deljenje sadržaja. Ovde smo popisali one koje deca najčešće koriste. Sve one se mogu preuzeti potpuno besplatno, preko telefona, a može im se pristupiti i preko kompjutera. Ovde popisane društvene mreže funkcionišu tako što se ljudi na njima međusobno "dodaju" i "prate" tako praveći grupe odabranih prijatelja ili pratilaca sa kojima mogu deliti sadržaj i direktno komunicirati. Nalozi mogu biti zaključani za pristup bilo kome ili potpuno otvoreni za bilo koga na mreži.

Da biste deci uspeli da objasnite ili dođete do toga da se „čujete“, jako je važno da prvo razumete pojmove kojim ona barataju na internetu.

Društvene mreže su deo svakodnevice dece, od

najranijeg uzrasta. Ukoliko detetu u potpunosti zabranite društvene mreže, ulazite u rizik od stigmatizacije i izopštenja od strane vršnjaka, zato je važno edukovati dete o njihovoj ispravnoj i bezbednoj upotrebi ovog sveprisutnog alata.

INSTAGRAM

omogućava obradu i deljenje fotografija i video snimaka, kao i dopisivanje (razmenu poruka) sa pratiocima.

TIKTOK

omogućava deljenje kratkih video sadržaja i dopisivanje.

TVITER

omogućava deljenje kratkih tekstualnih, video sadržaja, kao i fotografija.

BIRIL

(BeReal) – omogućava deljenje fotografije sa obe kamere (i prednje i zadnje, istovremeno) koje se kače svaki dan u određeno vreme koje aplikacija odredi i koje nestaju nakon sledećeg dana. Ova mreža ima ograničen broj pratilaca koje korisnik sam može da ograniči.

SNEPČET

(Snapchat) – omogućava međusobno dopisivanje putem fotografija (koje nestaju kada se pročitaju) i koje imaju određene filtere (koje menjaju vaš izgled na fotografiji), kao i dopisivanje putem poruka.

FEJSBUK

(Facebook) – omogućava obradu i deljenje video, tekstualnog sadržaja, kao i fotografija, uz dopisivanje sa prijateljima.

TINDER

društvena mreža namenjena upoznavanju, koju korisnici najčešće upotrebljavaju u svrhu pronalaska romantičnog ili seksualnog partnera.

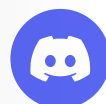
JUTJUB

(YouTube) – dugi i kratki video sadržaji, bez opcije za dopisivanje. Takođe, daje opciju komentaranja na videu (gde korisnik to omogućí), gde se često mogu videti poruke mržnje.

TVIČ

(Twitch) – emitovanje uživo, uglavnom sadržaja video igara, gde kreatori prenose svoju video igru ili drugi sadržaj i komuniciraju s gledaocima u realnom vremenu putem četa.

DISKORD

(Discord) – posebna „soba“ na internetu gde ljudi mogu da se druže i razgovaraju u skladu sa svojim interesovanjima.

ČET DŽI-PI-TI

(Chat GPT) – posebna vrsta platforme koja ne spada u društvene mreže, već u veštačku inteligenciju. To je program koji može da razume i odgovara na pitanja, daje savete i kao takav predstavlja „veštačkog poznanika“ sa kojim se dete može dopisivati, ali i koristiti ga kao pomoć da napiše sastav, reši domaći itd.

TELEGRAM

VOCEP
(WhatsApp)

VAJBER
(Viber)

MESENDŽER
(Messenger)

SIGNAL

SKAJP
(Skype)

TIMS
(Microsoft Teams)

aplikacije fokusirane na dopisivanje (četovanje) sa drugima, deljenje glasovnih poruka, kao i klasične i video pozive.

Ove aplikacije možete istražiti sami, tako što ćete ih preuzeti ili pitati decu da vam objasne koji su aspekti svih ovih mreža koji njih privlače i zašto su njima važne!

Osnovni pojmovi internet rečnika:

STORI

(Story) – Fotografija ili video koja nestaje 24h od objavljivanja.

POST

Fotografija ili video objava koja ostaje na profilu dok korisnik ne odluči da je obriše.

RIL

(Reel) – Video objava sastavljena od mnoštva kraćih videa koja takođe ostaje na profilu dok korisnik ne odluči da je obriše.

LAJV

(Live) – Emitovanje videa uživo, koje se nakon emitovanja briše sa profila.

TAG

Obeležavanje nečijeg profila na fotografiji ili videu („Tagovao sam te na svojoj fotografiji, kako bi ljudi znali da si to ti”).

FOLOVER (PRATILAC)

(Follower) – Osoba, odnosno profil koji može da vidi sadržaj na vašem profilu, koji „prati” vaš sadržaj. Na nekim aplikacijama zove se i Prijatelj (Friend).

BLOK

(Block) – Postupak kada korisnik može da nekom konkretnom profilu onemogućiti pristup svom profilu u potpunosti.

NOTIFIKACIJA

(Notification) – Obaveštenje koje aplikacija šalje korisniku u vezi sa nekom promenom, porukom, komentarom ili lajkom.

REAGOVANJE, LAJKOVANJE

(React, Like) – Postupak kojim se ostavlja utisak na određen sadržaj, uglavnom kroz upotrebu emotikona (smajlija, srca, plakanja itd.)

FILTER

Alat kojim se menja nečiji izgled na fotografiji ili videu, animira se ili stavlja u drugi kontekst.

DELJENJE

(Share) – Postupak deljenja tuđeg sadržaja sa sopstvenim pratiocima (prijateljima), taj sadržaj može biti bilo kog tipa i bilo koje sadržine.

PRETPLATA

(Subscribe) – Postupak kojim se korisnik pretplaćuje (najčešće potpuno besplatno) na nečiji nalog čiji sadržaj želi da prati, kao i da dobija vesti vezano za aktivnosti tog konkretnog naloga. Najčešće se vezuje uz društvenu mrežu i platformu Jutjub.

Pogledajte opširniji rečnik pojmova:

Uvod

5

Legenda pojmov

11

važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku kontrolu i zaštitu dece na internetu

43

Korišćeni izvori i literatura

71

Reči partnera

75

Koliko dece i mladih koristi internet?

Internet je velikoj većini Srbije neodvojivi deo svakodnevice! Internet se, primarno koristi za zabavu i komuniciranje sa drugim ljudima. Učenici provode na internetu, u proseku, više od 3 sata dnevno, najstariji i do 4 i po sata.

94%

domaćinstava u Srbiji poseduje barem jedan mobilni telefon

(Izvor: stat.gov.rs)

82%

domaćinstava u Srbiji poseduje internet priključak i koristi internet svakodnevno

(Izvor: stat.gov.rs)

Iako je limit za pravljenje naloga na društvenim mrežama 13 godina:

41%

dece od 9-10 godina u Evropi ima profil na nekoj od društvenih mreža

(Izvor: eukidsonline.net, Izveštaj Deca Evrope za 2022. godinu)

72%

dece od 11-12 godina u Evropi ima profil na nekoj od društvenih mreža

(Izvor: eukidsonline.net, Izveštaj Deca Evrope za 2022. godinu)

93%

mladih u Srbiji ima profil na društvenim mrežama

(Izvor: pametnoibezbedno.rs)

Koliko vremena deca provode na internetu?

167'

Prosek vremena koje deca u Evropi između 9-16 godina provode na internetu dnevno

(Izvor: eukidsonline.net, Izveštaj Deca Evrope za 2022. godinu)

60-70%

ispitane dece je na internetu videlo nasilje, slike krvi, povređivanja, samoubistava

(Anketno istraživanje Hemofarm fondacije 2019. godine)

24%

dece vidi poruke mržnje barem jednom mesečno

(Izvor: eukidsonline.net, Izveštaj Deca Evrope za 2022. godinu)

6%

dece iskusi vršnjačko nasilje barem jednom mesečno

(Izvor: eukidsonline.net, Izveštaj Deca Evrope za 2022. godinu)

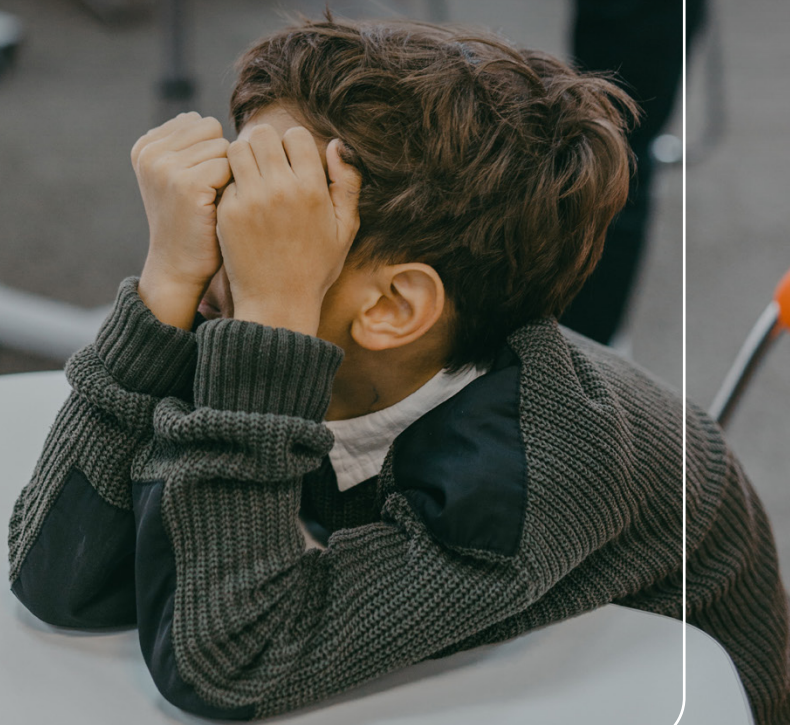

7607

ukupan broj prijava registrovan u Nacionalnom kontakt centru za bezbednost dece na internetu putem mejlova, telefonskih poziva i prijava putem sajta i društvenih mreža u 2022. godini

(Izvor: Izveštaj o radu Nacionalnog kontakt centra za bezbednost dece na internetu za 2022. godinu)

Koji su to rizici na internetu?

Deca koja koriste internet svakodnevno su izložena različitim vrstama rizika, zato je važno imati svest o tome kako se zaštititi!

Pozivom na info telefon Vlade Republike Srbije na 19833, možete dobiti precizna uputstva oko zaštite dece na internetu, kao i prijaviti internet nasilje, ukoliko je do njega došlo. Sve informacije vezane za to možete naći klikom na link ispod:

Ukoliko primetite bilo koji od narednih sadržaja, preporuka je da ih prijavite, ili na zvanični info telefon ili na samoj društvenoj mreži uz opciju Prijavi (Report) ili samu objavu ili čitav problematični nalog. Tako možete pomoći algoritmu društvene mreže da takav sadržaj filtrira za druge korisnike, a ograniči sličan sadržaj za nalog sa koga je prijava došla.

Izloženost seksualnom sadržaju

Deci je pristup pornografskom sadržaju na internetu omogućen kroz pristup porno-sajtovima, kao i putem reklama. Psiholozi savetuju da je izuzetno važno da se deci objasni priroda i poreklo pornografskog sadržaja, kao i da se ovaj sadržaj filtrira putem saveta koje ćete naći u ovom vodiču.

Izloženost nasilnom sadržaju

Nasilni sadržaj može biti raznolik i izuzetno je prisutan na internetu. Od snimaka ubistava do ideja i uputstava za sprovođenje nekog nasilnog čina (samoubistvo, samopovređivanje, tuča itd.). Ovakav sadržaj jeste kontrolisan od strane društvenih mreža, ali neretko uspe da "prođe ispod radara".

Seksualno nasilje

Važno je da deci objasnite da ne smeju deliti eksplicitni sadržaj (svoje fotografije ili video gde nemaju garderobu) bilo javno ili privatno, jer se tako izlažu napadima pedofila i predatora, koji se neretko kriju iza lažnih profila i naloga, glumeći drugara ili drugaricu. Zbog ovoga i drugih razloga, važno je da pratite šta vaša deca kače na društvene mreže.

Vršnjačko nasilje (Cyberbullying)

Odlikuje se u maltretiranju preko interneta, kao i deljenju netačnih informacija ili okupljanju protiv određenog pojedinca. U ovo spadaju i poruke mržnje, usmerene prema osetljivim rasnim, etničkim i rodnim manjinama. Često se dešava da se vršnjaci udruže protiv jednog deteta i naprave grupe gde dele fotografije ili netačne informacije što dovodi do stigmatizacije i ponekad ozbiljnih psihičkih posledica! Dugoročno i sistematično vršnjačko nasilje može dovesti i do samoubistava. Važno je ispratiti da li je vaše dete izloženo ili učestvuje u vršnjačkom nasilju preko interneta.

Krađa podataka

Deci mora biti jasno da se lični podaci ne smeju deliti sa neproverenim izvorima i profilima! Deljenje fotografije svog ili tuđeg ličnog dokumenta, bankovnog računa ili adrese stanovanja (lokacije) nije preporučljivo! Važno je da pratite svoju decu i njihove aktivnosti na internetu, kako biste mogli da vidite, što pre saznate i pravovremeno da reagujete.

Praćenje internet izazova

Odnosi se na različite opasne izazove koje deca snimaju i dele, a dolaze od strane influensera kojima veruju ili koje prate. Lizanje wc šolje, pretrčavanje kružnog toka između kamiona i automobila ili igra onesveščivanja (davljenje dok se osoba ne onesvesti) samo su neki od opasnih internet izazova. Preporuka je da saznate od dece koje influencersere prate i da nakon toga sami pogledate koji oni sadržaj nude i da ih zapratite, kako biste mogli da procenite da li je taj sadržaj prikladan za uzrast vašeg deteta.

Krađa identiteta

U virtuelnom prostoru teško je proveriti ko stoji iza određenog naloga. Tako se predatori predstavljaju kao deca, kako bi se približili deci. Takođe, nije teško da se dogodi da vršnjaci preuzmu nečiji identitet i otvore nalog pod tuđim imenom, kako bi nekoga ismevali. Ukoliko do ovoga dođe, važno je prijaviti taj profil kako bi bio blagovremeno ukonjen.

konkretni saveti

43

Uvod

5

Legenda pojmova

11

Važne informacije

21

Korišćeni izvori i literatura

71

Reči partnera

75

Kako pripremiti decu za digitalni svet?

Da biste prišli svojoj deci sa konkretnim rešenjem i pripremili ih na ulazak u digitalni svet, morate steći određene digitalne veštine. Potpuna zabrana korišćenja interneta nije preporučljiva i u savremenom svetu praktično je neizvodljiva. Takođe, u tom smislu predstavlja kršenje dečjih prava (prema UN konvenciji o pravima deteta). Ograničavanje vremena može biti efektivna

mera, ali s obzirom na umreženost savremenog sveta, teško je očekivati od deteta da se tako nešto može sasvim uspešno sprovesti. Zato je preporuka da se kontroliše kvalitet, pre nego kvantitet sadržaja kome je dete izloženo, kao i kontekst upotrebe sadržaja. Akcenat treba da bude na tome šta dete prati od sadržaja i zašto, pre nego koliko vremena provodi na internetu!

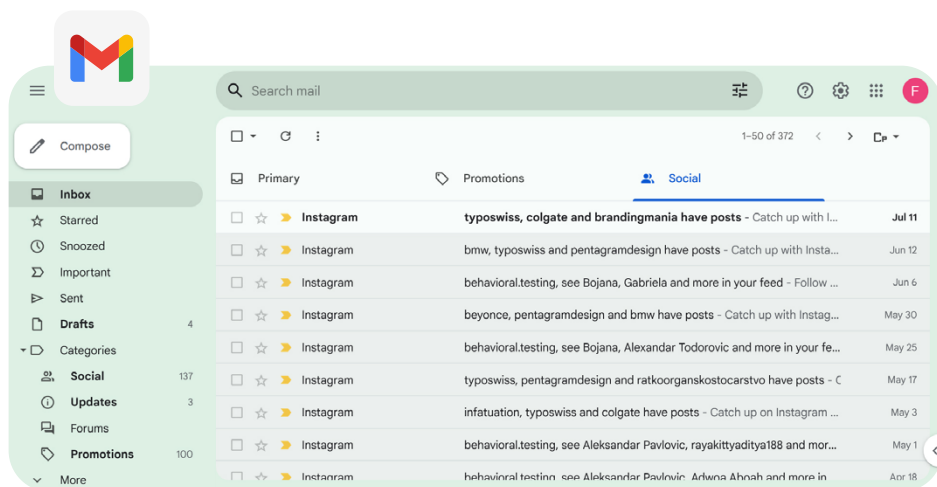
kvalitet > kvantitet

Podstičemo vas da istražujete, da se raspitujete, internet nudi jako puno saveta o roditeljskoj kontroli i kako prići detetu u kontekstu borbe sa ovim problemom. Takođe, izuzetno je korisno da i sami imate nalog na društvenim mrežama, kako biste stekli osnovna znanja i veštine i imali priliku da iz prve ruke ispratite sadržaj koji se "kači" na društvene mreže.

Pravljenje naloga na bilo kojoj društvenoj mreži zahteva posedovanje imejl adrese. Kroz dogovor sa svojim detetom, možete imati zajednički pristup istoj imejl adresi, potrebna vam je samo šifra. Drugim rečima, možete koristiti isti nalog što vam omogućava da vidite koje

mreže dete koristi, kao i da uđete u nalog ili profil na samoj mreži radi provere. Metod je efektan, ali je jako važno da sa svojim detetom postavite jasne granice privatnosti, jer se na ovaj način urušava dečja intima i lako se može desiti da se izgubi poverenje.

Preporučeni način borbe protiv negativnog sadržaja na internetu jeste filtriranje, odnosno odabir vrsta sadržaja koje je na raspolaganju deci na internetu. Naročito kod mlađe dece.

Metodi ograničenja negativnog sadržaja se mogu raditi:

Uz pomoć dodatnih aplikacija koje vam omogućavaju kontrolu nad telefonom deteta

Kroz podešavanja unutar same aplikacije koje dete koristi

Kroz podešavanja na samom Wi-Fi ruteru

Kroz nadzor plaćanja koje deca vrše na internetu - OTP junior kartica

Uz pomoć posebnog telefona namenjenog deci - Ariel Phone

Metodi kojima se ograničava negativan sadržaj, kontroliše vreme koje deca mogu provoditi na internetu i ostali vidovi nadzora zajedno se zovu Roditeljska kontrola (Parental controls) ili Child Lock opcija. Aplikacije uglavnom imaju ovu opciju za korišćenje i u njoj se nalaze opcije kojima možete zaštititi svoju decu. Ovo je metod koji se radi kroz telefon deteta.

Koje dodatne aplikacije nam omogućavaju kontrolu nad telefonom deteta?

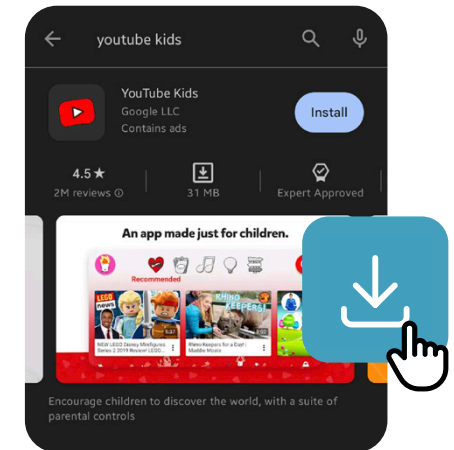
Zamislite da vaše dete umesto da radi domaći ili čita lektiru preko telefona ili kompjutera, zapravo gleda video na Jutjubu. Rešenje za taj problem jeste YouTube Kids.

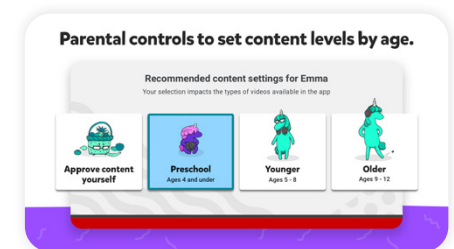
YouTube Kids

Posebna aplikacija koja vam dozvoljava da svom detetu ograničite tip sadržaja koji može da gleda preko Jutjuba. Pokriva uzrast od predškolskog uzrasta do 12 godina. Ovu aplikaciju možete kontrolisati preko svog YouTube Kids naloga i možete kreirati nalog za svako dete. Još jedna prednost jeste da ova aplikacija ima kontrolisane reklame, koje algoritam proverava u smislu toga da li su adekvatne za uzrast deteta.

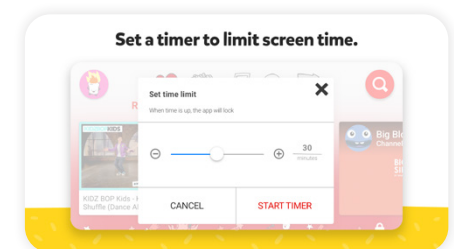
Preuzmite aplikaciju i saznajte više skenirajući QR kod:

Jedino što će moći da vidi jesu videi koji su označeni kao adekvatni za decu u četiri različita uzrasta koje možete odabrati.

Obzirom da deca u SAD-u prosečno potroše 77 minuta dnevno na ovoj mreži (izvor: statista.com), ovaj alat nudi kako da se izborite sa previše svakodnevno provedenog vremena na Jutjubu. Unutar aplikacije postoji i ograničavanje dnevne količine upotrebe aplikacije.

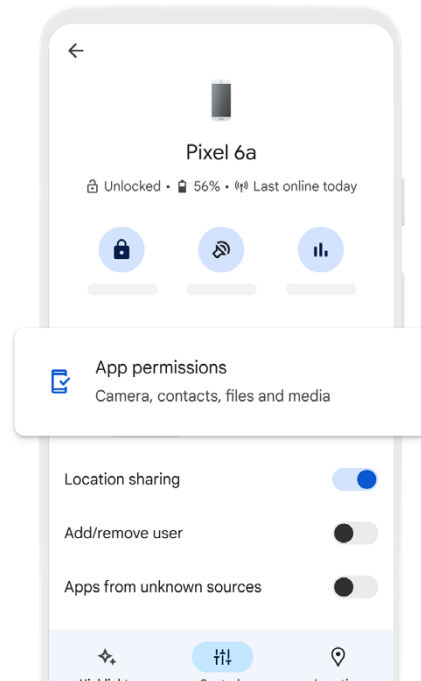
Google Family Link

Ova aplikacija vam omogućava roditeljsku kontrolu nad detetovim telefonom i daje vam opcije da vidite koji sadržaj vaše dete prati, na koju je mrežu telefon "nakačen", kao i koliko ima posto baterije, uz različite druge opcije.

Preuzmite aplikaciju i saznajte više skenirajući QR kod:

Takođe, omogućava vam i to da možete u potpunosti da blokirate koje aplikacije su dozvoljene na detetovom telefonu. Ukoliko dete želi da instalira neku aplikaciju vama će stići notifikacija ili mejl, gde ćete moći da odobrite ili da odbijete preuzimanje date aplikacije.

Monitoring aplikacije

Monitoring aplikacije su aplikacije koje vam dozvoljavaju da imate uvid u to koji sadržaj vaše dete gleda, čita ili sluša. Sledeće aplikacije vam dozvoljavaju i monitoring i filtriranje sadržaja koje će vašem detetu biti dozvoljeno da isprati.

Sledeće aplikacije vam dopuštaju da blokirate pristup određenim veb-sajtovima ili aplikacijama, zatim pratite šta vaše dete preuzima sa interneta, šta prati, kao i lokaciju detetovog telefona. Nude opcije direktnog ograničenja vremena, blokiranja ili pauziranja interneta na telefonu, kao i niz drugih sličnih opcija. Aplikacije se razlikuju u pristupu i izgledu, ali im je ideja

svima ista, a to je poboljšana roditeljska kontrola koristeći monitoring detetovog telefona. Besplatne verzije aplikacije imaju limitirane opcije koje se vezuju samo uz monitoring (praćenje aktivnosti na internetu), dok uz mesečnu pretplatu ove aplikacije nude čitav niz direktne daljinske kontrole detetovog telefona ili računara sa vašeg uređaja.

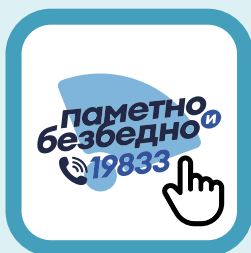
Sve aplikacije se mogu preuzeti putem Gugl prodavnice. Za Ajfon korisnike, ove aplikacije se mogu preuzeti preko App Store-a za Apple uređaje. Napomena: premium opcije za neke od ovih aplikacija, moguće je aktivirati samo na Android uređajima.

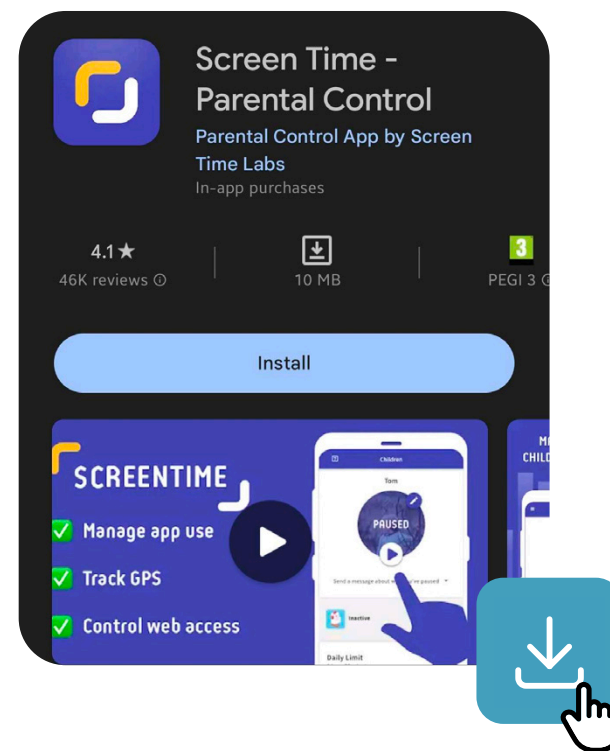
Upozorenje! Uzmite u obzir da korišćenje bilo koje aplikacije sa sobom nosi određene rizike privatnosti. Neke od ovih aplikacija prikupljaju lične podatke koje dele sa trećim licima poput vremenskog korišćenja aplikacija, gledanja određenog sadržaja, lajkova itd. One se najčešće koriste za plasiranje personalizovanih reklama.

Zabranu prikupljanja ovih informacija možete da čekirate u podešavanjima same aplikacije ili prilikom njihovog preuzimanja. Naravno, treba biti oprezan i na sigurnost sopstvenog telefona, jer se putem vašeg telefona može pristupiti detetovom. Pre preuzimanja proverite iskustva drugih i donesite informisanu odluku!

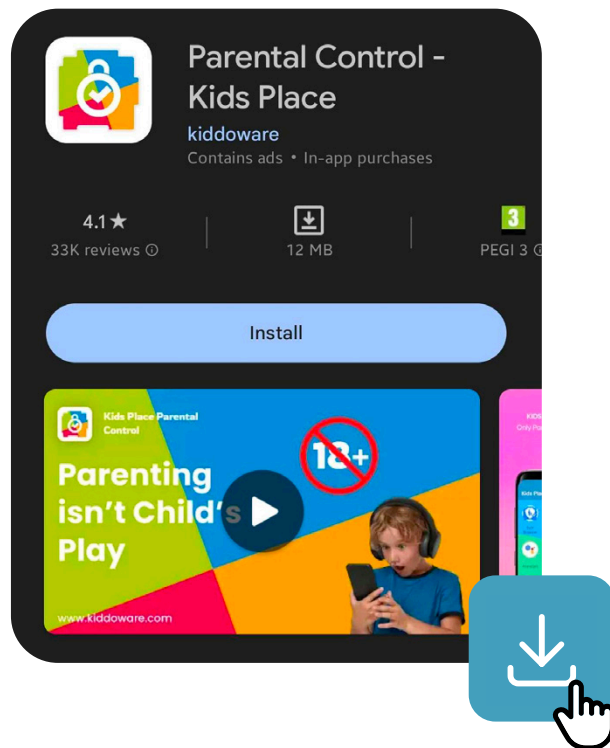
Screen Time

Besplatna opcija daje opciju monitoringa, dok premium opcija koja daje mogućnost pune kontrole košta \$7 mesečno. Ne deli podatke sa trećim licima i upućivanjem zahteva mogu da se uklone lični podaci.

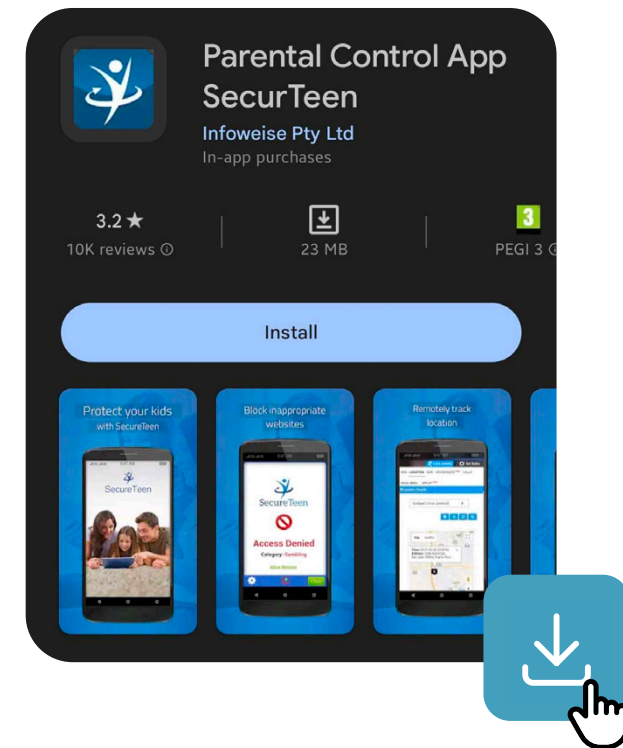
Kids Place (Kiddoware)

Besplatna opcija daje opcije monitoringa i blokiranja aplikacija, dok plan od \$5 i \$9 mesečno nude puno više opcija, čak i za više telefona dece koji se mogu kontrolisati preko jednog roditeljskog telefona. Ne deli podatke sa trećim licima i na zahtev se mogu ukloniti lični podaci.

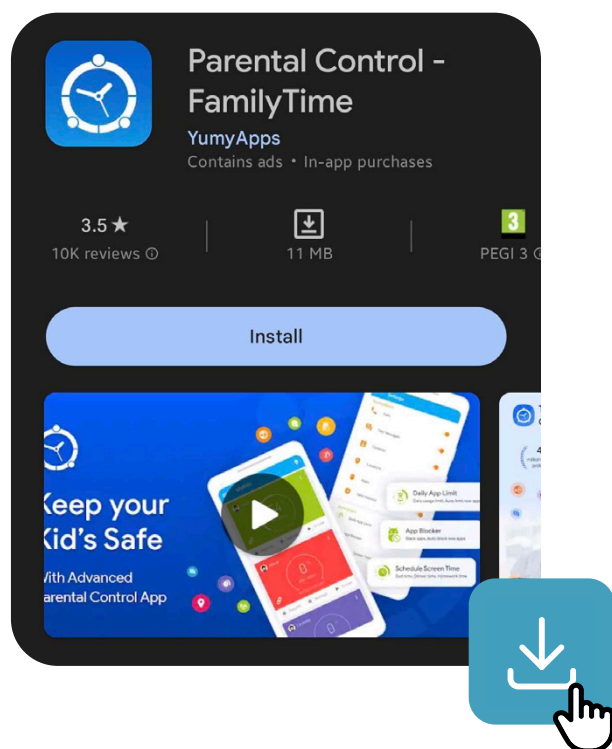
SecureTeen

Nudi uvid u sve informacije unutar aplikacija (razmenjene poruke, fotografije i video snimke), kao i daljinsku kontrolu do tri dečja telefona. Nema besplatnu opciju, dok premium opcija koja košta \$40 godišnje i premium plus opcija koja stoji \$70 godišnje.

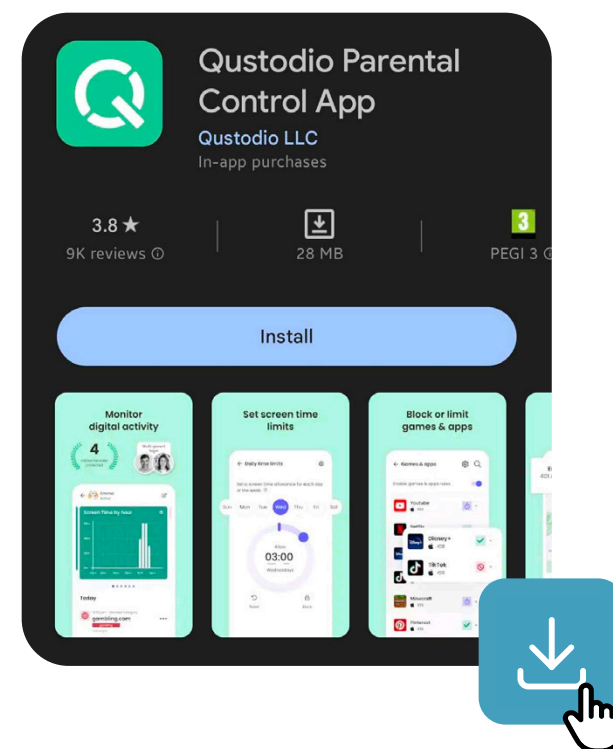
FamilyTime

Ima čak 4 različita plana za roditeljsku kontrolu u odnosu na količinu dječjih uređaja koje treba kontrolisati koji nude gorenavedene opcije kontrole, upravljanja i monitoringa: MyFamily (za jedan uređaj) košta \$2.25 mesečno, MyFamily2 (za dva uređaja) košta \$2.92 mesečno, MyFamily3 (za tri uređaja) košta \$3.75 mesečno, dok MyFamily5 (za pet uređaja) košta \$5.75 mesečno. Aplikacija takođe nudi opciju besplatnog probnog perioda od mesec dana. Problem koji neki korisnici dele jeste to da je otkazivanje pretplate, nešto teže nego u ostalim aplikacijama.

Qustodio

Verovatno najpoznatija aplikacija sa liste. Basic plan (\$54.95 godišnje) vam daje opciju monitoringa, pauziranja interneta, lociranja telefona, vremenskog ograničavanja, kao i filtriranja sadržaja. Complete plan (\$99.95 godišnje) vam uz gorenavedene opcije daje i neograničene kontrole nad pozivima i porukama, kao i SOS opciju. Sve opcije je moguće aktivirati i za Android i za Ajfon uređaje. Negativna strana je ta da aplikacija deli podatke sa trećim licima u marketinške svrhe.

**Da li postoje
podešavanja roditeljske
kontrole unutar samih
aplikacija?**

Kao što je već bilo rečeno, u samim aplikacijama na detetovom telefonu postoje opcije koje se zovu Roditeljska kontrola (Parental controls). Takođe mogu se zvati i Child Lock opcije.

Njima se može ograničiti (filtrirati) rizični sadržaj koji će se prikazivati detetu unutar aplikacija koje koriste, kao i ograničiti vreme koje provodi u aplikaciji, postaviti podsetnike na približavanje isteku tog vremena, kao i označiti koji nalozi nisu dozvoljeni za praćenje.

Meta Family Centre i TikTok Family Pairing

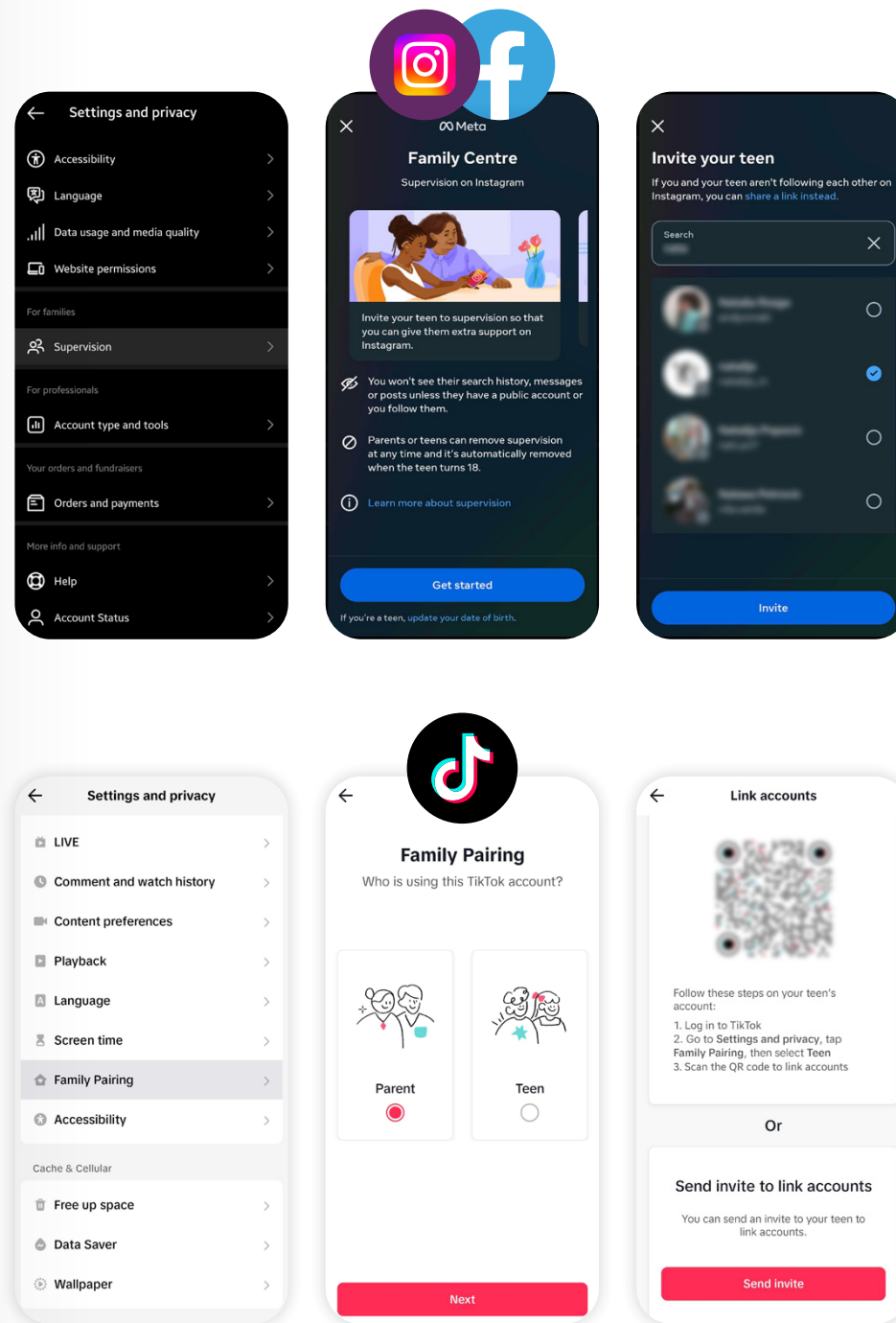
Alat koji vam unutar same Instagram (i uskoro Fejsbuk) aplikacije omogućava roditeljsku kontrolu nad nalogom vašeg deteta.

On se nalazi u podešavanjima same Instagram aplikacije. Kada odaberete nalog vašeg deteta, dete mora da prihvati nadzor i da završi podešavanja, nakon čega ćete moći da koristite ovu pogodnost. Informacije koje nudi ova opcija jesu:

- Koliko vremena dnevno vaše dete provodi na Instagramu (i da limitirate to vreme)
- Koga dete prati i ko prati vaše dete
- Aktivnosti na nalogu (šta lajkuje i komentariše)

Ono što je dobro kod ovog alata jeste to da vaše dete dobija informaciju da vi gledate ove informacije, što je dobro jer se dete neće osećati kao da ga špijunirate ili radite nešto što nije deo dogovora.

TikTok alat Family Pairing funkcioniše slično i takođe se nalazi u podešavanjima same aplikacije.

Kako da pristupimo podešavanjima na samom Wi-Fi uređaju?

Postoje opcije koje dozvoljavaju da ograničite sadržaj i upravljate vremenom provođenja na internetu bilo kom uređaju koji se "kači" na vašu kućnu mrežu.

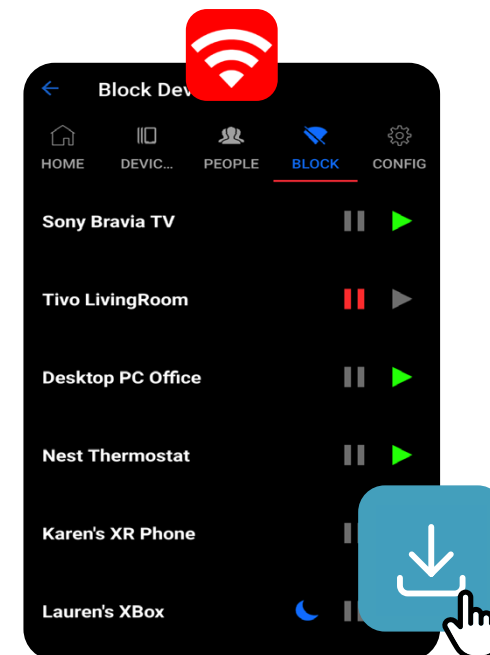

Ruter je uređaj putem koga se emituje bežična (WiFi) konekcija. Uz pomoć podešavanja ovog uređaja kojim se pristupa putem telefona ili kompjutera možete ograničiti koji se uređaji mogu povezati sa tom mrežom, kao i u koje vreme. Savremeniji ruteri imaju čitav niz opcija roditeljske kontrole.

Ukoliko to ne učinite, ovo možete postići i uz pomoć posebne aplikacije koja vam omogućava da određenim uređajima (telefonu, tabletu, kompjuteru, kao i drugim uređajima) ograničite pristup bežičnoj mreži, da pauzirate konekciju ili je dopustite samo u određeno doba dana.

Aplikacija u pitanju je **WiFi Blocker - Router Parental** i možete je preuzeti na Gugl Prodavnici (Google Play Store) ili iOS Ep storu (App Store).

Da li postoji način nadzora plaćanja koje moja deca vrše na internetu?

Efikasan metod zaštite i transparentnosti plaćanja uz dodatnu debitnu Master Junior karticu OTP banke namenjenu deci od 11 do 18 godina.

Deca novac troše na kupovinu roba i usluga preko sajtova za e-prodaju (eBay, Amazon, itd.), ali i unutar aplikacija i igrice koje igraju na internetu. Tako, recimo mogu kupiti premijum verzije aplikacija koje imaju posebne pogodnosti za korisnike, kao i određene elemente poboljšavanja svog iskustva u igricama koje igraju.

Za ova plaćanja preporučljivo je da dete ima svoju karticu, kako bi se što pre osposobilo na odgovorno rukovanje novcem koje ga očekuje kada stupi u odraslo doba.

- 1** Zanima vas šta i koliko dete kupuje?
Imate konstantan uvid u potrošnju.
- 2** Želeli biste da ograničite potrošnju?
Imate opciju postavljanja limita u svakom momentu.
- 3** Želite da iz bezbedonosnih razloga promenite PIN?
Kreirate nov pin na bankomatu OTP banke
- 4** Želite duplu kontrolu nad transakcijama deteta na internetu?
SMS servis kao dodatna usluga uz kontrolu limita predstavlja dodatnu kontrolu za roditelje.

Da li postoji poseban telefon namenjen deci?

Još jedan metod zaštite dece, jeste izmenjen telefon (operativni sistem), namenjen isključivo deci. U pitanju je Ariel Phone, koji se može kupiti kod nas.

Izgled telefona, model i brend je identičan "običnom telefonu", jedino što je izmenjeno jeste to da telefon pokreće Ariel sistem, koji ima drugačije postavke od običnog telefona.

Ariel telefon funkcioniše tako da:

- 1 Onemogućava posetu sajtovima za odrasle, kao i ostalim stranicama koje su označene kao neprikladne za decu.
- 2 Onemogućava pojavljivanje reklama.
- 3 Putem sms poruke, daje opciju uvida u lokaciju telefona, odnosno da imate informaciju gde se vaše dete nalazi u datom momentu.
- 4 Putem sms poruke, šalje vam izveštaj o tome šta dete gleda, kakav sadržaj prati, od koga i koliko vremena provodi u aplikacijama.
- 5 Nudi vam opciju obeležavanja aplikacija koje dete sme i ne sme da koristi.
- 6 Naposljetku, daje opciju daljinskog otključavanja, zaključavanja i gašenja detetovog telefona direktno sa vašeg telefona.

Više informacija:

Legenda pojmov

11

Važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku
kontrolu i zaštitu dece na
internetu

43

izvori i literatura

71

Reči partnera

75

Izvori

Literatura:

- De Kimpe, L., Walrave, M., Ponnet, K., & Van Ouytsel, J. (2019). Internet safety. The international encyclopedia of media literacy, 1-11
- Duerager, Andrea and Livingstone, Sonia (2012) How can parents support children's internet safety? EU Kids Online, London, UK.
- Hunter, Nick. (2011) Internet Safety. London: Raintree Publishing.

Važne informacije

21

Konkretni saveti za roditeljsku kontrolu i zaštitu dece na internetu

43

Korišćeni izvori i literatura

71

reči partnera

S

Drage mame i tate,

Kao lideri u oblasti digitalne transformacije sa gotovo 35 godina iskustva u IT tehnologijama, a naročito na polju sajber bezbednosti, želimo da vam se obratimo u ime kompanije Saga. Naš cilj je da vas podržimo u sigurnom korišćenju savremenih tehnologija i pružimo vam podršku u ovom, možda za vas potpuno novom svetu. Kao predvodnici digitalnih promena, težimo odgovornom poslovanju i želimo da budemo deo pozitivnog uticaja na društvo putem učešća u ovakvim projektima a pre svega, putem edukacije vas, naših dragih roditelja, čime ćemo posredno doprineti i obrazovanju naše dece. Nadamo se da ćemo zajedničkim naporima uspeti da obezbedimo sigurnu budućnost našoj deci.

S ljubavlju,
Saga tim

SAGA
A NOVENTIA Company

Zdravo!

Zadovoljstvo nam je da vam se predstavimo kao jedna od vodećih banaka u Srbiji i lider u društveno odgovornom poslovanju, i to kroz ovakav projekat koji bezbednost i sigurnost stavlja na prvo mesto. U našem poslovanju su duboko utemeljeni digitalizacija i inovacije, uz pomoć kojih već godinama unazad uspešno servisiramo klijente.

Dodatno smo se posvetili i onim mlađima, od 11 do 18 godina, kreirajući junior debitnu karticu koja ih edukuje o upravljanju ličnim finansijama i sticanjem odgovornosti. Vama roditeljima na taj način pružamo priliku da deci omogućite pristup vašem novcu, potpuno online, onda kada i koliko vi to želite.

Ovo je samo početak našeg zajedničkog puta ka jačanju bezbednog sveta u digitalnoj eri.

 otpbanka

Pozovite

19833

ukoliko želite da prijavite
zloupotrebu interneta
ili ugrožavanje dece na
internetu

Nacionalni kontakt centar za
bezbednost dece na internetu

SAGA

A NOVENTIQ Company

otpbanka

 codetribе

Antares Apps

incode
REIMAGINE TRUST

HURRICANE
STUDIO

Дигитална
Заједница